Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Rexa Dezső "(után)

Cím: „Oh, pesti utca, pesti kő"

Utcanevek történetéről mesél Rexa D.

Forrás: Hirlap

(Hely) (Idő) (Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy 125.032.1

Hely

Idő 1948.

Személy

Helyszám

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Székesfővárosi házinyomda 1926 — 8891

Hirlap

„Oh, pesti utca, pesti kő..."

Utcanevek történetéről mesél Rexa Dezső

Egy falon függő olajfestményről ördögi fintorral ránkvigyorog egy ketrecbe zárt majom. A kép 1833-ból való. A szoba sarkában Lenkey János 48-as honvédtábornok kis, barna faasztalkája. Még vendéglátó gazdám nagyanyja kapta tőle nászajándékul. A könyvtár hűvös polcain olyan ritkaságok, mint Budapest térképe 1810-ből, amely Magyarországon már csak egyetlen példányban van meg. Az asztalkákon finom és hajlékony porcellánfigurák. Szalaggal átkötött ezernyi jegyzet. S a szőnyeggel letakart pamlagon szemben ül velem egy őszülő öregúr, harminc év óta kutatja a budapesti utcanevek történetét. A főváros magasépítési ügyosztályán negyven kötetben őrizték ezeket a történeteket. A negyven kötet az ostrom alatt elpusztult, de Rexa Dezső nyugalmazott megyei főlevéltáros jegyzetei megmaradtak s most a főváros részére újra megírja, hogyan született például a Pontykő-utca, vagy miért volt a Várban valaha Kéményseprő-utca? Ezekről beszél most Rexa Dezső nekünk, míg a Reáltanoda-utcai lakás csöndes dolgozószobája előtt fájdalmas szomorúsággal megszólal egy verkli. Menüettet játszik lassan, vontatottan s közben egy taktus közepén megáll, mert az egyik ablakból az utcára hullt egy papírba csomagolt ötvenfilléres.

*

Egyszer régen Joanovics Pál miniszterelnökségi államtitkár felállt a közmunkatanács ülésén s keseregve panaszolta, hogy Budapesten a piski csata emlékéről egyetlen utcát sem neveztek el. A tanács gyorsan döntött, a Tabán elején, a templom előtt egy néhány lépésnyi kis utácskát elneveztek *Piskiköznek*. De a tabáni kocsmárosok, bohémek és szegénylegények pajkos magyarázatot fűztek a Piskiközhöz s bár a közmunkatanács az utcanevet nem változtatta meg, a táblát kénytelen volt eltávolítani, hogy elejét vegye az istentelen italosok további tréfáinak.

A Józsefvárosban volt valaha a Friedliche Gasse. Később, a magyarításnál *Békességes utcának* keresztelték el. De ezen a fél város nevetett; soha, sehol sem vereked-tek annyit, mint itt. Gyorsan átkeresztelték Békesi-utcának.

S hogyan született Budán a *Kékgolyó-utca*? Egy ágyúgolyó volt beépítve a Városmajor-utca sarkára. A golyót, amely félig kiállt a falból, egy bolondos háztulajdonos kékre festette be. Igy lett az utca neve Kékgolyó-utca, de az ostrom után Rexa Dezső hiába kereste a régi ágyúgolyót; eltünt a ház falából.

A külső Józsefvárosban egy Karpfenstein nevű német polgár telkén nyitottak egy új utcát. El is keresztelték *Karpfenstein-utcának*. A magyarosításnál meg szó szerint lefordították a német polgár nevét és az utcát átkeresztelék Pontykő-utcának. Csak később kezdtek gondolkodni, micsoda is a pontykő? Kiderült, hogy semmi értelme sincs. Akkor visszakeresztelték Karpfenstein-utcának.

Az óbudai *Zichy-utcában* valamikor régen néhány néger is lakott. Az egyik kapualj felett még látni lehet egy néger fej domborművét. Ezért nevezték ezt a régi utcát valamikor Szerecseny-utcának. Az óbudai *Perc-utca* meg egykor Minuten-utca volt; olyan rövid, hogy egyetlen perc alatt át lehetett haladni rajta.

S hogyan született a budai *Zivatar-utca*? A sváb gyümölcstermelők régen erre tolták le a piacra zöldséggel és gyümölccsel megrakott szekereiket. Hazafelé is megrakott kéziszekérrel mentek, vásznat, ásót, kapát, iparcikkeket vittek. S ahogy a gyerekek tolták, felfelé a szekereket a meredeken, gyakran előrekiáltották: „Zieh, Vater... Zieh, Vater... „Igy lett a Zieh Vater-ből Zivatar-utca. A *Tavaoszmező-utca* Frühlingsfeld-utca volt s anélkül fordították le magyarra, hogy a Tavaszmező szónak bármi értelme is lenne.

A belvárosi *Párisi-utca* valamikor Zsibárús-utca volt, mert csupa zsibárús lakta a *Népszínház-utca* Sertéshajó-út, mert erre hajtották be a disznókat a vásárra, a várbéli *Fortuna-utca* Francia-utca, mert francia építészek és mérnökök lakták, a középkorban a *Dísz-tér* volt a Szent György-tér, mert ott állt Szent György csodálatos renaissance temploma, az *Uri-utcának* meg Csizmadia-utca volt a neve, mert csizmadiák laktak házaiban. A belvárosi *Irányi-utcát* valamikor Bádogkalap-utcának hívták, mert kalaposok laktak s az utca sarkán egy üzlet felett bádogkalap függött.

*

S hogy miért nevezték régen *Kéményseprő-utcának* a várbeli Kaszinó-utcát? Itt lakott a török kitakarodása után „Francin Péter Pál polgári kéményseprő", Buda egyetlen kéménytisztítója. De sok dolga neki sem akadt. Mert mikor véget ért az ostrom, Budán csak nyolc ép kémény maradt. —ter